દીન કે તીન અહમ ઉસૂલ

શૈખુલ ઈસ્લામ મુહમ્મદ અત્તમીમી રહ.

ગુજરાતી લિપિયાંતર
મુહમ્મદ ફારૂક ઉસ્માન ખત્રી
અશરફઅલી ઉસ્માન ખત્રી

ISLAMIC INFORMATION CENTRE - KUTCH
IICK
THE AUTHENTIC ISLAMIC LIBRARY

ઈસ્લામિક ઈન્ફર્મેશન સેન્ટર

હોટલ નુરાની પાસે, ડાંડા બજાર, ભુજ - કચ્છ.
Mo. : 84017 86172 - www.iickutch.blogspot.in

બિસ્મિલ્લાહિર્રહ્માનિર્રહીમ

દીન કે તીન અહમ ઉસૂલ

તાલીફ : શૈખુલ ઈસ્લામ મુહમ્મદ અત્તમીમી રહ.

તમ્હીદ

કારિઇને કિરામ અલ્લાહતઆલા આપ પર રહ્મત નાઝિલ ફરમાએ, યે બાત અચ્છી તરહ ઝહન નશીન કર લીજિએ કે હમ પર દર્જ ઝૈલ ચાર મસાઇલ કા ઇલ્મ હાસિલ કરના વાજિબ હૈ.

(૧) પેહલા મસ્અલહ : હુસૂલે ઇલ્મ

યઅ્ની અલ્લાહ તઆલા, ઉસકે નબી (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ઔર દીને ઇસ્લામ કી મઅ્રિફત દલાઇલ કે સાથ હાસિલ કરના.

(૨) દૂસરા મસ્અલહ : અમલ

હાસિલ કર્દહ ઇલ્મ પર અમલ પૈરા હોના.

(૩) તીસરા મસ્અલહ : દઅ્વત

ઇસ (દીને ઇસ્લામ) કી તરફ દઅ્વત દેના.

(૪) ચૌથા મસ્અલહ : સબર વ ઇસ્તિકામત

દઅ્વતે દીન મેં આનેવાલી મુશ્કિલાત વ મસાઇબ પર સબર વ ઇસ્તિકામત ઇખ્તિયાર કરના ઔર ઇન મસાઇલ કી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઇર્શાદ ગિરામી હૈ : **''ઝમાને કી કસમ, ઈન્સાન દરહકીકત ખસારે મેં હૈ, સિવાએ ઉન લોગોં કે જો ઈમાન લાએ ઔર નેક અઅ્માલ કરતે રહે ઔર એક દૂસરે કો હક્ક કી નસીહત ઔર સબર કી તલ્કીન કરતે રહે.''** (સૂરતુલ અસ્ર - ૧૦૩)

ઇમામ શાફઇ રહ્મતુલ્લાહ અલૈહિ કા ઇસ સૂરહ અસ્ર કે બારે મેં ઇર્શાદ હૈઃ **'' અગર અલ્લાહતઆલા અપની મખ્લૂક પર બતૌરે હુજ્જત સિર્ફ ઇસી એક સૂરહ કો નાઝિલ ફરમાતે તો યે ઉનકી હિદાયત કે લિએ કાફી હોતી.''**

ઔર ઇમામ બુખારી રહ્મતુલ્લાહિ અલૈહિ ને (સહીહ) બુખારી શરીફ મેં એક બાબ કી ઇબ્તિદાઅ ચૂં કી હૈ : કૌલ વ અમલ સે કબ્લ હુસૂલે ઇલ્મ કા બયાન ઔર ઉસકી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઇર્શાદ હૈ : **''જાન લીજિએ કે અલ્લાહતઆલા કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં ઔર આપ અપની ખતા કી મુઆફી માંગતે રહીએ.''** (સૂરતુલ મુહમ્મદ આયત - ૧૯)

(ફબદઅ બિલ ઇલ્મી) ચુનાંચે અલ્લાહતઆલાને ઇસ મેં કૌલ વ અમલ સે પેહલે ઇલ્મ કા ઝિક્ર કિયા હૈ.

કારિઇને કિરામ, અલ્લાહતઆલા આપ પર અપની રહ્મતેં નાઝિલ ફરમાએ, યે બાત ભી અચ્છી તરહ ઝહન નશીન કરલેં કે મન્દરજહ ઝૈલ તીન

મસાઇલ કા ઇલ્મ હાસિલ કરના ઔર ઉન પર અમલ કરના ભી હર મુસલમાન મર્દ ઔર ઔરત પર વાજિબ હૈ.

(૧) પેહલા મસ્અલહ :

અલ્લાહતઆલાને હમેં પૈદા કિયા, રિઝ્ક અતા ફરમાયા ઔર યૂં હી હમેં મુહ્મલ નહીં છોડા બલ્કે હમારી તરફ અપના રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ભેજા, જિસને ઉનકી ઇતાઅત કી વહ જન્નતી હો ગયા ઔર જિસને ઉનકે અહ્કામ સે સર્તાબી વ સર્કશી કી વહ જહન્નમી હો ગયા ઔર ઇસકી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઇર્શાદ હૈ : **''તુમ લોગોં કે પાસ હમને ઈસી તરહ એક રસૂલ ગવાહ બનાકર ભેજા હૈ જિસ તરહ હમને ફ઼िરઔન કી તરફ઼ એક રસૂલ ભેજા (ફ઼िર દેખ લો જબ) ફ઼िરઔનને ઉસ રસૂલ કી બાત ન માની તો હમને ઉસકો બડી સખ્તી કે સાથ પકડ લિયા.''**
(સૂરતુલ મુઝ્ઝમ્મિલ આયત- ૧૫,૧૬)

(૨) દૂસરા મસ્અલહ :

અલ્લાહતઆલા કો યે બાત કતઅન્ નાગવાર હૈ કે ઉસકી ઇબાદત મેં ઉસકે સાથ કિસી દૂસરે કો ભી શરીક કિયા જાએ, ન કિસી મુકર્રિબ ફરિશ્તે કો ઔર ન હી અલ્લાહતઆલા કી તરફ સે કિસી આનેવાલે નબી કો ઔર ઇસકી દલીલ યે ઇશાદે ઇલાહી હૈ : **''ઔર યે કે મસ્જિદેં અલ્લાહ કે લિએ હૈં લિહાઝા (ઇન મેં) અલ્લાહ કે સાથ કિસી ઔર કો ન પુકારો.''** (સૂરતુલ જિન્ન આયત- ૧૮)

(૩) તીસરા મસ્અલહ :

જિસને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી ઇતાઅત વ ફર્માંબર્દારી કી ઔર અલ્લાહતઆલા કી વહ્દાનીયત વ યક્તાઇ કો ભી તસ્લીમ કિયા ઉસકે લિએ યે હરગિઝ જાઇઝ નહીં કે વહ ઐસે લોગોં સે રાહ વ રસ્મ ઔર રિશ્તહ વ નાતહ રખ્ખે જો અલ્લાહતઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ કે સાથ દૂશ્મની રખતે હોં ખ્વાહ વહ દુન્યવી રિશ્તહ કે એઅ્તબાર સે કિતના હી કરીબી રિશ્તેહદાર કયું ન હો !

ઇસ બાત કી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઇર્શાદ હૈ : **''તુમ કભી યે ન પાઓગે કે જો લોગ અલ્લાહ ઔર આખિરત પર ઈમાન રખનેવાલે હૈં વહ ઉન લોગોં સે મુહબ્બત કરતે હોં જિન્હોંને અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ કી મુખાલિફ઼ત કી હૈ ખ્વાહ વહ ઉનકે બાપ હોં યા ઉનકે બેટે યા ઉનકે ભાઈ યા ઉનકે અહ્લે ખાન્દાન, યે વહ લોગ હૈં જિનકે દિલોં મેં અલ્લાહને ઈમાન ષબ્ત કર દિયા હૈ ઔર ઉન (કે કુલૂબ) કો અપને ફ઼ૈઝ સે કુવ્વત બખ્શી હૈ, વહ ઉનકો ઐસી જન્નતોં મેં દાખિલ કરેગા જિનકે નીચે નહરેં બહતી હોંગી, ઉનમેં વહ હમેશા રહેંગે, અલ્લાહ ઉનસે રાઝી હુવા ઔર વહ અલ્લાહ સે રાઝી હુએ, વહ અલ્લાહ કી જમાઅત કે લોગ હૈં, ખબરદાર રહો, અલ્લાહ કી જમાઅત વાલે હી ફ઼લાહ પાનેવાલે હૈં.''**(સૂરતુલ મુજાદિલહ આયત-૨૨)

કારિઇને કિરામ, અલ્લાહતઆલા અપની ઇતાઅત વ ફર્માંબર્દારી કી તરફ આપકી રહ્નુમાઇ કરે, યે બાત ભી બખૂબી સમજ લેં કે હનીફિય્યત વ મિલ્લતે ઇબરાહીમી યે હૈ કે આપ પૂરે ઇખ્લાસ કે સાથ સિર્ફ એક અલ્લાહ કી ઇબાદત કરેં, ઇસી કામ કા અલ્લાહતઆલને તમામ લોગોં કો હુક્મ દિયા હૈ ઔર ઇસી ગરઝ કે લિએ ઉન્હેં પૈદા ફરમાયા હૈ, જૈસા કે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : **''મૈંને જિન્ન ઔર ઇન્સાનોં કો ઇસકે સિવા કિસી કામ કે લિએ પૈદા નહીં કિયા હૈ કે વહ મેરી બંદગી કરેં.''** (સૂરતુલ ઝારિયાત આયત- ૫૬)

(યઅ્બુદૂન) કે મઅ્ની યે હૈં :

''મેરી વહ્દાનીયત વ યક્તાઇ કો દિલ વ જાન સે કુબૂલ કરો.''

અલ્લાહતઆલાને જિન ઉમૂર કા હુક્મ દિયા હૈ ઉનમેં સબસે અર્ઇઅ વ આઅ્લા ચીઝ ''તૌહીદ'' હૈ , જો હર કિસ્મ કી ઇબાદાત સિર્ફ અલ્લાહ વાહિદ કે લિએ બજા લાને કા દૂસરા નામ હૈ, ઔર જિન ઉમૂર સે અલ્લાહતઆલાને મનઅ ફરમાયા હૈ ઉનમેં સબસે બડા શિર્ક હૈ જો ગૈરુલ્લાહ કો અપની નિદા વ દુઆ મેં ઉસકે સાથ શામિલ કર લેને કા દૂસરા નામ હૈ. ઇસકી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ફરમાને ગિરામી હૈ : **''ઔર તુમ સબ અલ્લાહતઆલા કી બંદગી કરો ઔર ઉસકે સાથ કિસી કો શરીક ન બનાઓ.''** (સૂરતુલ નિસા આયત- ૩૬)

દીન કે તીન અહમ ઉસૂલ

અગર આપસે યે પૂછા જાએ કે વહ કૌન સે તીન ઉસૂલ હૈં જિનકી મઅ્રિફત હાસિલ કરના હર ઇન્સાન પર વાજિબ વ ઝરૂરી હૈ ? તો કેહ દીજિએ,

(૧) બંદે કા અપને રબ કી મઅ્રિફત હાસિલ કરના.
(૨) અપને દીન કી મઅ્રિફત હાસિલ કરના.
(૩) અપને નબી હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) કી મઅ્રિફત હાસિલ કરના.

પેહલા ઉસૂલ

અલ્લાહતઆલા કી મઅ્રિફત :

અગર આપસે ઇસ્તિફ્સાર કિયા જાએ કે આપકા રબ કૌન હૈ ? તો આપ કેહ દીજિએ કે મેરા રબ અલ્લાહ હૈ જિસને અપને ફઝ્લ વ કરમ સે મેરી ઔર તમામ જહાનોં કી પરવરિશ કી, વહી મેરા મઅ્બૂદ હૈ ઉસકે સિવા મેરા દૂસરા કોઇ મઅ્બૂદ નહીં ઔર ઉસકી રબૂબીયત વ પરવરદિગારી કી દલીલ યે ઇશાદિ ગિરામી હૈ : **''હર કિસ્મ કી તઅ્રીફ અલ્લાહતઆલા કે લિએ હૈ જો તમામ જહાનોં કા પરવરિશ કરને ઔર પાલનેવાલા હૈ.''** (સૂરતુલ ફાતિહા આયત - ૧)

અલ્લાહતઆલા કી ઝાત બાબરકાત કે સિવા હર ચીઝ આલમ (જહાન) હૈ ઔર મૈં ઉસ આલમ (જહાન) કા એક ફર્દ હૂં.

અગર આપસે યે સવાલ કિયા જાએ કે આપને અપને રબ કો કિસ ચીઝ કે ઝરીએ પહ્ચાના ? તો કેહ દીજિએ કે ઉસકી આયાત (નિશાનિયોં) ઔર મખ્લૂકાત કે ઝરીએ સે પહ્ચાના ઔર ઉસકી નિશાનિયોં મેં સે રાત, દિન, સૂરજ ઔર ચાંદ કા વજૂદ હૈ ઔર ઉસકી મખ્લૂકાત મેં સે સાતોં ઝમીનેં ઔર સાતોં આસ્માન હૈં ઔર જો કુછ ઉન સબ કે અંદર ઔર ઉનકે માબેન હૈ.

અલ્લાહતઆલા કી નિશાનિયોં કી દલીલ ઉસકા યે ઇર્શાદ હૈ : **''અલ્લાહતઆલા કી નિશાનિયોં મેં સે હૈં યે રાત ઔર દિન ઔર સૂરજ ઔર ચાંદ, સૂરજ ઔર ચાંદ કો સજદહ ન કરો બલ્કે ઉસ અલ્લાહ કો સજદહ કરો જિસને ઉન્હેં પૈદા કિયા હૈ, અગર ફીલ્ વાકિઅ તુમ ઉસીકી ઈબાદત કરને વાલે હો.''** (સૂરતુલ કુસ્સિલત આયત - ૩૭)

ઔર ઉસકી મખ્લૂકાત કી દલીલ ઉસકા યે ફર્માન હૈ : **''દરહકીકત તુમ્હારા રબ અલ્લાહ હી હૈ જિસને આસ્માનોં ઔર ઝમીન કો છે દિનોં મેં પૈદા કિયા ઔર ફિર અપને અર્શે બરી પર મુસ્તવી હુવા, જો રાત કો દિન પર ઢાંક દેતા હૈ ઔર ફિર દિન રાત કે પીછે દૌડા ચલા આતા હૈ, જિસને સૂરજ, ચાંદ ઔર સિતારે પૈદા કિએ સબ ઉસકે ફરમાન કે તાબિઅ હૈં, ખબરદાર રહો ઉસીકા ખલ્ક હૈ ઔર ઉસીકા અમ્ર હૈ, બડા બાબરકત હૈ અલ્લાહ સારે જહાનોં કા માલિક વ પરવરદિગાર.''** (સૂરતુલ આઅ્રાફ આયત- ૫૪)

ઔર રબ્બે કાઇનાત હી લાઇકે ઇબાદત ઔર મઅ્બૂદે બરૂહક્ક હૈ, ઉસકી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : **''લોગો ! બંદગી ઈખ્તિયાર કરો અપને ઉસ રબ કી જો તુમ્હારા ઔર તુમસે પેહલે જો લોગ ગુઝરે હૈં, ઉન સબ કા ખાલિક હૈ, અજબ નહીં કે તુમ (દોઝખ સે) બચ જાઓ, વહી તો હૈ જિસને તુમ્હારે લિએ ઝમીન કા ફર્શ બિછાયા ઔર આસ્માન કી છત બનાઈ ઔર ઊપર સે પાની બરસાયા ઔર ઉસકે ઝરીએ સે હર તરહ કી પૈદાવાર નિકાલ કર તુમ્હારે લિએ રિઝ્ક બહમ પહોંચાયા, બસ જબ તુમ યે જાનતે હો તો દુસરોં કો અલ્લાહ કા મદ્દે મુકાબિલ ન ઠેહરાઓ.''** (સૂરતુલ બકરહ આયત- ૨૧,૨૨)

ઇમામ ઇબ્ને કષીર રહ્મતુલ્લાહિ અલેહિ ને ઇસ આયત કી તફ્સીર બયાન કરતે હુએ લિખ્ખા હૈ : **''ઇન તમામ મઝ્કૂરહ અશ્યા કા ખાલિક (પૈદા કરનેવાલા) હી હર કિસ્મ કી ઈબાદત કા સહીહ હક્કદાર હૈ.''**
(તફ્સીર ઇબ્ને કષીર :૧:૫૭)

અક્સામે ઈબાદત :

અલ્લાહતઆલાને જિન અન્વાઅ વ અક્સામ કી ઈબાદત કો બજાલાને કા હુક્મ દિયા હૈ મષલન ઇસ્લામ, ઇમાન, ઇહ્સાન ઔર ઐસે હી દુઆ વ ખોફ,

ઉમ્મીદ વ રજાઅ, તવક્કુલ, રગ્બત, રહ્બત (ડર), ખુશૂઅ, ખશિય્યત, રુજૂઅ, ઇસ્તિઆનત, ઇસ્તિઆઝહ (પનાહ તલબી), ઇસ્તિગાષહ, ઝબહ વ કુર્બાની ઔર નઝર વ મન્નત ઔર ઇનકે ઇલાવા ઔર ભી ઇબાદતેં હૈં જિનકા અલ્લાહતઆલાને હુક્મ દિયા હૈ ઔર યે સબ કી સબ અલ્લાહતઆલા કે સાથ મખ્સૂસ હૈં.

ઇસ બાત કી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : **''ઔર યે કે મસ્જિદેં અલ્લાહ કે લિએ હૈં લિહાઝા ઇન મેં અલ્લાહ કે સાથ કિસી ઔર કો ન પુકારો.''** (સૂરતુલ જિન્ન આયત- ૧૮)

જિસ કિસીને ઇન મઝ્કૂરહ બાલા ઇબાદાત મેં સે કિસી ભી ઇબાદત કો કિસી ગૈરુલ્લાહ (ફરિશ્તે, નબી, વલી, પીર વ મુર્શિદ) કે લિએ કિયા વહ મુશ્રિક વ કાફિર હૈ ઔર ઇસકી દલીલ યે ઇશાદિ રબ્બાની હૈ : **''ઔર જો કોઈ અલ્લાહ કે સાથ કિસી ઔર મઅ્બૂદ કો પુકારે જિસકે લિએ ઉસકે પાસ કોઈ દલીલ નહીં તો ઉસકા હિસાબ ઉસકે રબ કે પાસ હૈ બેશક કાફિર કભી ફલાહ નહીં પા સકતે.''** (સૂરતુલ મુઅ્મિનૂન આયત- ૧૧૭)

મઝ્કૂરહ અક્સામ કે ઇબાદત હોને કે દલાઇલ :

•''દુઆ'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ, હદીષે પાક મેં નબીએ અક્રમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા યે ઇશાદિ ગિરામી હૈ : **''દુઆ ઇબાદત કા મગ્ઝ (અસલ) હૈ.''** (તિર્મિઝી)

ઔર કુર્આને પાક મેં ''દુઆ'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ફર્માને રબ્બાની હૈઃ **''તુમ્હારા રબ કેહ્તા હૈ કે, ''મુજે પુકારો મૈં તુમ્હારી દુઆએં કુબૂલ કરૂંગા જો લોગ ગમંડ મેં આકર મેરી ઇબાદત સે મુંહ મોડતે હૈં, ઝરૂર વહ ઝલીલ વ ખ્વાર હો કર જહન્નમ મેં દાખિલ હોંગે.''** (સૂરતુલ ગાફિર આયત- ૬૦)

• ''ખોફ'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈઃ **''પસ તુમ ઇન્સાનોં સે ન ડરના બલ્કે મુજ સે ડરના અગર તુમ હકીકત મેં સાહિબે ઇમાન હો.''** (સૂરતુલ આલિ ઇમરાન આયત- ૧૭૫)

• '' ઉમ્મીદ વ રજાઅ'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે આયતે કુર્આની હૈ : **''પસ જો કોઈ અપને રબ કી મુલાકાત કા ઉમ્મીદવાર હો ઉસે ચાહિએ કે નેક અમલ કરે ઔર બંદગી મેં અપને રબ કે સાથ કિસી ઔર કો શરીક ન કરે.''** (સૂરતુલ કહફ આયત- ૧૧૦)

• ''તવક્કુલ'' કે ઇબાદતે ઇલાહી હોને કી દલીલ યે ફર્માને ઇલાહી હૈ : **''ઔર અલ્લાહ પર ભરોસા (તવક્કુલ) રખ્ખો અરગ તુમ મોમિન હો.''** (સૂરતુલ માઇદહ આયત- ૨૩)

કુર્આને પાક કે દૂસરે એક મકામ પર યૂં ઇર્શાદ હૈ : **''ઔર જો અલ્લાહ પર ભરોસા કરે તો અલ્લાહ ઉસકે લિએ કાફી હૈ.''** (સૂરતુલ તલાક આયત- ૩)

• ''રગ્બત વ રહ્બત ઔર ખુશૂઅ'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ફર્માને બારી તઆલા હૈ : **''યે લોગ નેકી કે કામોં મેં દોડ ધૂપ કરતે થે ઔર હમેં રગ્બત ઔર ખૌફ કે સાથ પુકારતે થે ઔર હમારે આગે જૂકે હૂએ થે.''**
(સૂરતુલ અમ્બિયા આયત- ૯૦)

• ''ખશિય્યત'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ઇશાદિ રબ્બાની હૈ : **''તુમ ઉન (ઝાલિમોં) સે ન ડરો બલ્કે મુજ સે ડરો.''**
(સૂરતુલ બકરહ આયત- ૧૫૦)

• ''ઇનાબત વ રુજૂઅ'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે આયત હૈ : **''ઔર પલટ આઓ અપને રબ કી તરફ ઔર મુતીઅ બન જાઓ ઉસકે.''**
(સૂરતુલ ઝુમર આયત- ૫૪)

• ''ઇસ્તિઆનત'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : **''હમ તેરી હી ઇબાદત કરતે હૈં ઔર તુજ હી સે મદદ માંગતે હૈં.''**
(સૂરતુલ ફાતિહા આયત- ૫)

હદીષ શરીફ મેં ''ઇસ્તિઆનત'' કે ઇબાદત હોને કે મુતઅલ્લિક યે ઇશાદિ રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલેહિ વ સલ્લમ એક બેય્યીન દલીલ હૈ : **''જબ તુમ મદદ તલબ કરો તો અલ્લાહતઆલા સે તલબ કરો.''**
(તિર્મિઝી-હસન સહીહ)

•''ઇસ્તિઆઝહ (પનાહ તલબી)'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે આયતે કુર્આની હૈ : **''કહો મૈં પનાહ માંગતા હૂં ઇન્સાનોં કે રબ, ઇન્સાનોં કે બાદશાહ (અલ્લાહ) કી.''** (સૂરતુલ નાસ આયત- ૧,૨)

• ''ઇસ્તિગાષહ'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ફર્માને રબ્બાની હૈ : **''(ઉસ વક્ત કો યાદ કરો) જબ તુમ અપને રબ સે ફરિયાદ કર રહે થે તો ઉસને તુમ્હારી ફરિયાદ સુન લી.''** (સૂરતુલ અન્ફાલ આયત- ૯)

• ''ઝબહ વ કુર્બાની'' કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે આયતે કુર્આની હૈ : **''કહો ! મેરી નમાઝ, મેરે તમામ મરાસિમે ઉબૂદિય્યત (કુર્બાની) મેરા જીના ઔર મેરા મરના સબ કુછ અલ્લાહ રબ્બુલ આલમીન કે લિએ હૈ જિસકા કોઈ શરીક નહીં ઔર ઇસીકા મુજે હુક્મ દિયા ગયા હૈ ઔર સબ સે પેહલે સરે ઇતાઅત જુકાનેવાલા મૈં હૂં.''** (સૂરતુલ અન્આમ આયત- ૧૬૨,૧૬૩)

ઔર હદીષે પાક મેં ઇસકી દલીલ યે ઇશાદિ રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલેહિ વ સલ્લમ હૈ : **''જિસને કિસી ગૈરુલ્લાહ (નબી, વલી, પીર વ મુર્શિદ, સાહિબે મઝાર) કે તકર્રુબ કે લિએ જાનવર ઝબહ કિયા, ઉસ પર અલ્લાહતઆલાને લઅ્નત કી હૈ.''** (સહીહ મુસ્લિમ)

• ''નઝ્ર'' કે ઇબાદતે ઇલાહી હોને કી દલીલ યે ઇશાદિ રબ્બાની હૈ :

''(યે વહ લોગ હૈં) જો નઝ્ર પૂરી કરતે હૈં ઔર ઉસ દિન સે ડરતે હૈં જિસકી આફ઼ત હર તરફ઼ ફ઼ૈલી હૂઈ હોગી.'' (સૂરતુલ ઇન્સાન (દહર) આયત- ૭)

દૂસરા ઉસૂલ

દીને ઇસ્લામ કો દલાઇલ કે સાથ જાનના :

તૌહીદે ઇલાહી કો દિલ વ જાન સે અપનાતે હુએ અપને આપકો અલ્લાહતઆલાકે મુતીઅ વ સુપુર્દ કર દેને, ઉસકે અહ્કામ કી ઇતાઅત કરતે હૂએ ઉસકા તાબિઅ ફ઼ર્માન રેહને ઔર ઉસકે સાથ કિસી દૂસરે કો હર્ગિઝ શરીક ન ઠેહરાને કા નામ ''દીન'' હૈ.

દીન કે તીન દરજાત હૈં :

(૧)ઇસ્લામ.
(૨) ઇમાન.
(૩) ઇહ્સાન.

ઔર ફ઼િર ઇન તીનોં મેં સે હર એક દરજે કે કુછ અર્કાન હૈં :

પેહલા દરજહ

ઇસ્લામ ઔર ઉસકે પાંચ અર્કાન :

(૧) ઇસ બાત કી શહાદત દેના કે અલ્લાહતઆલા કે સિવા કોઇ મઅ્બૂદે બરહક્ક નહીં ઔર હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ અલ્લાહ કે સચ્ચે રસૂલ હૈં.
(૨) નમાઝ કાઇમ કરના.
(૩) ઝકાત અદા કરના.
(૪) રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે રખના.
(૫) બૈતુલ્લાહ શરીફ઼ કા હજ્જ કરના.

દલાઇલે અર્કાને ઇસ્લામ

શહાદતે તૌહીદ :

શહાદતે તૌહીદ (અલ્લાહ તઆલા કે મઅ્બૂદ વહ્દહુ લા શરીકલહ હોને) કી દલીલ યે ઇશાદે ઇલાહી હૈ : **''અલ્લાહને ખુદ શહાદત દી હૈ કે ઉસકે સિવા કોઇ લાઇકે ઇબાદત નહીં ઔર (યહી શહાદત) સબ ફ઼રિશ્તોં ઔર સબ અહ્લે ઈલ્મને ભી દી હૈ, વહ ઇન્સાફ઼ પર કાઇમ હૈ, ઉસ ઝબરદસ્ત હકીમ કે સિવા**

फ़ील वाकिय कोई लाइकि ईबादत नहीं.'' (सूरतुल आलि ईमरान आयत- १८)

शहादते तौहीद का मअ्नी ये है के अल्लाहतआला के सिवा कोइ हकीकी मअ्बूद नहीं, ''ला इलाह'' में हर उस चीज़ की नफ़ी है जिसकी अल्लाहतआला के सिवा पूजा की जाती है और ''इल्लल्लाह'' में सिर्फ़ एक अल्लाह के लिअे हर किस्म की ईबादत का इष्बात है, उसकी ईबादत में उसका कोइ शरीक नहीं, बिल्कुल ईसी तरह जैसा के उसकी बादशाही में उसका कोइ शरीक और हिस्सेदार नहीं है.

ईस शहादत की तफ़्सीर व तशरीह अल्लाहतआला ही के इन फ़रामीन में वाज़िअ तौर पर मौजूद है, इशादि रब्बानी है : **''और याद करो वह वक़्त जब ईबराहीम अलैहिस्सलाम ने अपने बाप और अपनी क़ौम से कहा था, ''तुम जिनकी बंदगी करते हो मेरा ईनसे कोई तअल्लुक नहीं मेरा तअल्लुक सिर्फ़ उससे है जिसने मुझे पैदा किया, वही मेरी रह्नुमाई करेगा और ईबराहीम यही कलिमह (अकीदह) अपने पीछे अपनी औलाद में छोड गअे ताके वह उसकी तरफ़ रुजूअ करें.''** (सूरतुल ज़ुख्रुफ़ आयत- २६, २७, २८)

और फ़रमाने बारी तआला है : **''आप फ़रमा दीजिअे, अेय अेह्ले किताब ! आओ अेक अैसी बात की तरफ़ जो हमारे और तुम्हारे दरमियान यक्सां है, ये के हम अल्लाह के सिवा किसी की बंदगी न करें उसके साथ किसी को शरीक न ठेह्राअें और हम में से कोई अल्लाह के सिवा किसी को रब न बना ले, ईस दअ्वत को क़ुबूल करने से अगर वह मुंह मोडें तो साफ़ केह दीजिअे के आप लोग गवाह रहो, हम तो मुस्लिम (सिर्फ़ अल्लाह की बंदगी व ईताअत करनेवाले) हैं.''** (सूरतुल आलि ईमरान आयत- ६४)

शहादते रिसालत :

ईस बात की शहादत के हज़रत मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) अल्लाह के रसूल हैं,(ईस) की दलील ये इशादि ईलाही है : **''देखो तुम लोगों के पास अेक रसूल आया है जो खुद तुम ही में से है, तुम्हारा नुकसान में पडना उस पर शाक है, तुम्हारी फ़लाह का वह खाहिशमंद है, ईमानवालों के लिअे वह बडा शफ़ीक और रहीम है.''** (सूरतुल तौबाह आयत- १२८)

हज़रत मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) के रसूलुल्लाह होने की शहादत देने के मअ्नी ये हैं के आपके अह्काम की ईताअत की जाअे, आपने जो खबर भी दी है उसकी तस्दीक की जाअे, आपने जिन उमूर से रोका और मनअ किया है, उनसे कतई ईजतनाब किया जाअे और अल्लाहतआला की ईबादत सिर्फ़ मश्रूअ तरीके ही से की जाअे.

नमाज़, ज़कात और तफ़्सीरे तौहीद की मुश्तरकह दलील खालिके काईनात का ये ईर्शाद है : **''और उनको ईसके सिवा कोई हुक्म नहीं दिया गया था के अल्लाह की बंदगी करें, अपने दीन को उसके लिअे खालिस कर के बिल्कुल**

યક્સૂ હો કર ઔર નમાઝ કાઈમ કરેં ઔર ઝકાત દેં, યહી નિહાયત સહીહ વ દુરુસ્ત દીન હૈ.'' (સૂરતુલ બૈય્યીનહ આયત- ૫)

રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે રખને કી દલીલ યે ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ : ''અય લોગો ! જો ઈમાનલાએ હો તુમ પર રોઝે ફર્ઝ કર દીએ ગએ જિસ તરહ તુમ સે પેહ્‌લે લોગોં પર ફર્ઝ કિએ ગએ થે ઈસ સે તવક્કુઅ હૈ કે તુમ મેં તકવા કી સિફ્ત પૈદા હોગી.'' (સૂરતુલ બકરહ આયત- ૧૮૩)

બૈતુલ્લાહ શરીફ કા હજ્જ કરને કી દલીલ યે ફર્માને ઈલાહી હૈ : ''લોગોં પર અલ્લાહતઆલા કા યે હક્ક હૈ કે જો ઉસ ઘર તક પહોંચને કી તાકત રખતા હો વહ ઉસકા હજ્જ કરે ઔર જો કોઈ ઈસ હુક્મ કી પૈરવી સે ઈન્કાર કરે તો ઉસે મઅ્લૂમ હોના ચાહિએ કે અલ્લાહ તમામ દુનિયાવાલોં સે બેનિયાઝ હૈ.'' (સૂરતુલ આલિ ઈમરાન આયત- ૯૭)

દૂસરા દરજહ

ઈમાન ઔર ઉસકે અર્કાન :

ઈર્શાદે નબવી હૈ :'' ઈમાન કે સત્તર (૭૦) સે ભી કુછ ઝ્યાદહ શુઅ્બે હૈં જિન મેં સે આઅ્લા તરીન દરજહ લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ (અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદે બર હક્ક નહીં) કેહ્‌ના હૈ ઔર સબ સે અદના દરજએ ઈમાન રાસ્તે સે ઈઝા વ ઝરર રિસાં ચીઝોં (કાંટે વગૈરહ) કો હટાના હૈ.'' **''ઔર શર્મ વ હયા ભી ઈમાન કા એક શુઅ્બહ હૈ.''** (સહીહ મુસ્લિમ)

ઈમાન કે છે (૬)અર્કાન હૈં :

(૧) અલ્લાહ પર ઈમાન લાના.
(૨) ઉસકે ફરિશ્તોં પર ઈમાન લાના.
(૩) ઉસકી કિતાબોં પર ઈમાન લાના.
(૪) ઉસકે રસૂલોં પર ઈમાન લાના.
(૫) રોઝે કયામત પર ઈમાન લાના.
(૬) અચ્છી વ બુરી તકદીર પર ઈમાન લાના.

દલાઈલે અર્કાને ઈમાન

ઈમાન કે ઈન છે (૬) અર્કાન મેં સે પેહ્‌લે પાંચ કી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઈર્શાદે ગિરામી હૈ : **''નેકી યે નહીં હૈ કે તુમને અપને ચેહ્‌રે મશ્રિક કી તરફ કર લિએ યા મગ્રિબ કી તરફ બલ્કે નેકી યે હૈ કે આદમી અલ્લાહ પર ઔર યૌમે આખિરત પર ઔર મલાઈકહ (ફરિશ્તોં) પર ઔર અલ્લાહ કી નાઝિલ કી**

હૂઈ કિતાબ ઔર ઉસકે પયગમ્બરોં પર ઈમાન વ યકીન રખ્ખે.''
(સૂરતુલ બકરહ આયત - ૧૭૭)

ઔર છઠ્ઠે રુક્ન ''તકદીરે ખૈર વ શર'' યા અચ્છી વ બૂરી તકદીર, ઈસકી દલીલ યે ફ્રમાને ઈલાહી હૈ : **''હમને હર ચીઝ એક તકદીર કે સાથ પૈદા કી હૈ.''**(સૂરતુલ કમર આયત -૪૯)

તીસરા દરજહ

ઈહ્સાન :

ઈહ્સાન કા એક હી રુક્ન હૈ કે આપ અલ્લાહતઆલા કી ઈબાદત (ઈસ ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅ ઔર ઈનાબત વ રુજૂઅ સે) કરેં કે ગોયા આપ ઉસે બચશ્મે ખુદ દેખ રહે હૈં ઔર અગર આપ ઈસ મકામ કો નહીં પા સકતે કે આપ દેખ રહે હૈં તો કમ અઝ્ કમ યે આલમ તો ઝરૂર હી હોના ચાહિએ કે વહ આપકો દેખ રહા હૈ.

દલાઈલે ઈહ્સાન

ઈહ્સાન કે કુર્આની દલાઈલ યે આયતે મુબારકહ હૈં :

''અલ્લાહ ઉન લોગોં કે સાથ હૈ જો તકવા સે કામ લેતે હૈં ઔર જો 'ઈબાદતોં કો' અચ્છી તરહ કરતે હૈં.'' (સૂરતુલ નહ્લ આયત- ૧૨૮)

દીગર ફ્રમાને ઈલાહી હૈ : **''ઔર ઉસ ઝબરદસ્ત ઔર રહીમ પર તવક્કુલ રખિએ જો આપકો ઉસ વક્ત દેખ રહા હોતા હૈ જબ આપ ઉઠતે હૈં ઔર સજદહ ગુઝાર લોગોં મેં આપકી નક્લ વ હર્કત પર નિગાહ રખતા હૈ, વહ સબ કુછ સુનનેવાલા ઔર જાનનેવાલા હૈ.''**
(સૂરતુલ શુઅ્રાઅ આયત- ૨૧૭ સે ૨૨૦)

મઝીદ ઈશાદિ રબ્બાની હૈ : **''અય નબી ! સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ આપ જિસ હાલ મેં ભી હોતે હોં ઔર કુર્આન મેં સે જો કુછ ભી સુનાતે હોં ઔર લોગો ! તુમ ભી જો કુછ કરતે હો ઉસ સબ કે દૌરાન મેં, હમ તુમકો દેખતે રેહતે હૈં.''** (સૂરતુલ યૂનુસ આયત- ૬૧)

ઔર દીન કે ઇન તીન દરજાત પર સુન્નત સે દલીલ નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી યે મશ્હૂર હદીષ હૈ જો હદીષે જિબરઈલ (અલૈહિસ્સલામ) કે નામ સે મઅ્રૂફ હૈ. **''હઝરત ઉમર (ફારૂક) બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ બયાન કરતે હૈં કે હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કે પાસ બૈઠે થે કે અચાનક એક ઐસા આદમી હમારી મજલિસ મેં વારિદ હુવા જિસકે કપડે નિહાયત સફેદ ઔર બાલ ઈન્તિહાઈ સિયાહ થે, ઉસ**

પર સફર કર કે આને કી કોઈ અલામત (ગર્દો ગુબાર ઔર પરાગંદગી) ન થી ઔર હમ મેં સે કોઈ ઉસકો જાનતા ભી નહીં થા, વહ નબીએ અક્રમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કે સામને આપ કે ગુટનોં સે ગુટને મિલા કર ઔર અપને હાથ અપની રાનોં પર રખ કર દો ઝાનોં હો કર બાઅદબ તરીકે સે બૈઠ ગયા ઔર ઉસને કહા કે અય મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ મુજે બતાઈએ કે ઈસ્લામ કયા હૈ ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને ફરમાયા, ઈસ્લામ યે હૈ કે આપ ઈસ બાત કી ગવાહી દેં કે અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદે બરહક્ક નહીં ઔર હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) અલ્લાહ કે સચ્ચે રસૂલ હૈં ઔર યે કે આપ નમાઝ કાઈમ કરેં, ઝકાત અદા કરેં, રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે રખ્ખેં ઔર અગર ઝાદે રાહ કી ઈસ્તિતાઅત હો તો બૈતુલ્લાહ શરીફ કા હજ્જ કરેં, ઉસ નૌવારિદ ને કહા આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને સચ ફરમાયા હૈ, હમ ઉસકી ઈસ બાત પર મુતઅજ્જિબ હૂએ કે પેહલે તો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) સે સવાલ કરતા હૈ ફિર ખુદ હી તસ્દીક ભી કર રહા હૈ, ઈસકે બઅ્દ ઉસને કહા મુજે બતાઈએ કે ઈમાન કયા હૈ ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ફરમાયા, ઈમાન યે હૈ કે આપ અલ્લાહતઆલા, ઉસકે ફરિશ્તોં, ઉસકી કિતાબોં, ઉસકે રસૂલોં, રોઝે કયામત ઔર તકદીરે ખૈર વ શર પર મુકમ્મિલ ઈમાન રખ્ખેં, તબ ઉસને કહા મુજે બતાએં કે ઈહ્સાન કયા હૈ ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ઈર્શાદ ફરમાયા ઈહ્સાન યે હૈ કે આપ અલ્લાહતઆલા કી ઈબાદત ઈસ ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅ ઔર ઈનાબત વ રુજૂઅ સે કરેં કે ગોયા આપ ઉસે બચશ્મે ખુદ દેખ રહે હૈં ઔર અગર આપ ઈસ રુતબે બુલંદ કો નહીં પા સકતે તો કમ અઝ્ કમ યે આલમ તો ઝરૂર હી હોના ચાહિએ કે વહ (અલ્લાહતઆલા) આપકો દેખ રહા હૈ તો ઉસને કહા મુજે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) યે બતાએં કે કયામત કબ આનેવાલી હૈ ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ને ફરમાયા જિસ સે સવાલ કિયા જા રહા હૈ વહ પુકૂએ કયામત કે બારે મેં સવાલ કરનેવાલે સે ઝ્યાદહ નહીં જાનતા તો ઉસને કહા અલામાતે કયામત હી બતા દેં, આપ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ને ફરમાયા : ''લૌડીં અપને આકા કો જનમ દેગી ઔર આપ દેખેંગે કે નંગે પાઓં નંગે બદન ભેડ-બકરિયાં ચરાતે ફિરનેવાલે લોગ બડી-બડી ઈમારતેં બનાને મેં ફખ્ર કરેંગે.''

હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ અન્હુ કેહતે હૈં કે ઈતની બાતેં કરને ઔર સુન લેને કે બઅ્દ વહ નૌવારિદ તો ચલા ગયા મગર હમ થોડી દેર તક સરાસીમહ (હૈરાન,પરેશાન)વ ખામોશ બૈઠે રહે, તબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ને ફરમાયા : ''અય ઉમર (રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ) કયા આપ જાનતે હૈં કે યે નૌવારિદ સાઈલ કૌન થા ?'' હમને કહા અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ હી ઝ્યાદહ બેહ્તર જાનતે હૈં તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ને

બતાયા કે યે જિબરઈલે અમીન થે જો એક અજનબી કી શક્લ મેં તુમ્હેં ઉમૂરે દીન કી તઅ્લીમ દેને આયે થે.'' (સહીહ બુખારી, સહીહ મુસ્લિમ)

તીસરા ઉસૂલ

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી મઅ્રિફત :

આપકા નામ નામી ઇસ્મે ગિરામી મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ બિન અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્દુલ મુત્તલિબ બિન હાશિમ હૈ, બની હાશિમ કબીલહ કુરૈશ સે ઔર કુરૈશ અરબ સે ઔર અરબ હઝરત ઇસ્માઇલ બિન ઇબરાહીમ ખલીલુલ્લાહ અલૈહિમા વ અલા નબીય્યીના અફ્ઝલુસ્સલાતુ વસ્સલામ કી ઔલાદ સે હૈં.

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને જુમલહ તિરસઠ (૬૩) બરસ ઉમર શરીફ પાઇ જિન મેં સે ચાલિસ બરસ બિઅ્ષત વ નબુવ્વત સે પેહલે ઔર તેઇસ (૨૩) સાલ બહૈષિયત નબી વ રસૂલ ગુઝારે. આપકી જાએ પૈદાઇશ મક્કા મુકર્રમહ હૈ.

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો નુઝૂલે, (ઇકર'અ બિસ્મી રબ્બીકલ્લઝી ખ-લ-ક. સૂરતુલ અલક આયત-૧) કે સાથ શર્ફે નબૂવ્વત હાસિલ હૂઇ ઔર નુઝૂલે (યા અય્યુહલ મુદ્દષ્ષીર કુમ ફ-અન્ઝીર. સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર - આયત ૧, ૨) કે સાથ બારે રિસાલત સે મુશર્રફ હુએ, અલ્લાહતઆલાને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો શિર્ક સે ડરાને ઔર તૌહીદ કી દઅ્વત દેને કે લિએ મબઊષ ફરમાયા, ઇસ બાત કી દલીલ યે ઇશાદે બારી તઆલા હૈ : **''એય ઔઢ લપેટ કર લેટનેવાલે ઉઠો, ઔર ખબરદાર કરો, ઔર અપને રબ કી બડાઈ કા ઐલાન કરો, ઔર અપને કપડે પાક રખ્ખો, ઔર ગંદગી સે દૂર રહો, ઔર ઇહ્સાન ન કરો ઝ્યાદહ હાસિલ કરને કે લિએ, ઔર અપને રબ કી ખાતિર સબર કરો.''**

(સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયાત - ૧ સે ૭)

શર્હે મુફ્રદાત :

• **(કુમ ફ-અન્ઝીર)** આપ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ઇન લોગોં કો શિર્ક સે ડરાએં ઔર તૌહીદ કી તરફ દઅ્વત દેં. (સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયત- ૨)

• **(વરબ્બક ફકબ્બીર)** તૌહીદ કે સાથ અલ્લાહતઆલા કી અઝ્મત બયાન કરેં. (સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયત- ૩)

• **(વષીયાબક ફતહ્હીર)** અપને અઅ્માલ કો શિર્ક સે પાક કરેં. (સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયત- ૪)

• **(વર્રુજ-ઝ ફહ્જુર)** ''અર્રુજ-ઝ'' કા મઅ્ની અસ્નામ (બુત) ઔર

“ફહ્જુર” (ઈન સે હિજરત કર) કા મતલબ યે હૈ કે જિસ તરહ અબ તક આપ ઈન સે દૂર રહે હૈં ઈસી તરહ ઈનકે બનાને ઔર પૂજનેવાલોં સે દૂર રહેં ઔર ઈન અસ્નામ ઔર ઈનકે પરસ્તાર મુશ્રિકોં સે બેઝારી વ બરાઅત કા ઈઝ્હાર કરેં.

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ઈસ અહમ બુનિયાદી નુકતે પર દસ સાલ સર્ફ કિએ ઔર લોગોં કો તૌહીદ કી તરફ દઅ્વત દેતે રહે, દસ સાલ કે બઅ્દ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો આસ્માનોં કી સૈર (મિઅ્રાજ) કરાઈ ગઈ ઔર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર પંજગાના નમાઝ ફર્ઝ કી ગઈ, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ તીન સાલ તક મક્કા મુકર્રમહ મેં નમાઝ અદા કરતે રહે, ઈસકે બઅ્દ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો મદીનહ મુનવ્વરહ કી તરફ હિજરત કર જાને કા હુક્મ મિલ ગયા. ઔર બલદે શિર્ક સે બલદે ઈસ્લામ કી તરફ મુન્તકિલ હો જાને કા નામ હિજરત હૈ. ઔર યે બલદે શિર્ક સે બલદે ઈસ્લામ કી તરફ હિજરત ઔર નકલે મકાની કરના ઈસ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયહ પર ફર્ઝ હૈ ઔર યે ફરીઝહ કયામત તક બાકી હૈ, ઈસ બાત કી દલીલ યે ફર્માને ઈલાહી હૈ : **“જો લોગ અપની નફ્સ પર ઝુલ્મ કર રહે થે, ઉનકી રૂહેં જબ ફરિશ્તોંને કબ્ઝ કીં તો ઉનસે પૂછા કે યે તુમ કિસ હાલ મેં મુબતલા થે, ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે હમ ઝમીન મેં કમ્ઝોર ઔર મજબૂર થે, ફરિશ્તોંને કહા, “કયા અલ્લાહતઆલા કી ઝમીન વસીઅ ન થી કે તુમ ઉસ મેં હિજરત કરતે.” યે વહ લોગ હૈં જિનકા ઠિકાના જહન્નમ હૈ ઔર વહ બડા હી બુરા ઠિકાના હૈ, હાં જો મર્દ-ઔરતેં ઔર બચ્ચે વાકઈ બેબસ હૈં ઔર નિકલને કા કોઈ રાસ્તા ઔર ઝરિઅહ નહીં પાતે, બઈદ નહીં કે અલ્લાહ ઉન્હેં મુઆફ કર દે, અલ્લાહ બડા મુઆફ કરનેવાલા ઔર દરગુજર ફરમાનેવાલા હૈ.”** (સૂરતુલ નિસા આયાત- ૯૭ સે ૯૯)

દીગર ઈર્શાદે બારી તઆલા : **“એય મેરે બંદો ! જો ઈમાન લાએ હો, મેરી ઝમીન વસીઅ હૈ પસ તુમ મેરી હી બંદગી બજા લાઓ.”**
(સૂરતુલ અન્કબૂત આયત- ૫૬)

ઈમામ બગ્વી રહ્મતુલ્લાહ અલૈહિ ને ઈસ આયત કે શાને નુઝૂલ કે બારે મેં કહા હૈ : “યે આયત ઉન મુસલમાનોં કે બારે મેં નાઝિલ હૂઈ જો મક્કા શરીફ મેં રહ ગએ ઔર જિન્હોંને હિજરત ન કી, અલ્લાહતઆલાને ઉન્હેં ઈમાન કે નામ સે નિદા દી ઔર પુકારા હૈ.”

હદીષ સે હિજરત કી દલીલ રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા યે ઈર્શાદે ગિરામી હૈ : **“જબ તક તૌબહ કા દરવાઝહ બંદ નહીં હો જાતા તબ તક હિજરત કા સિલ્સિલહ મુન્કતઅ નહીં હોગા જબ કે તૌબહ કા દરવાઝહ ઉસ વક્ત તક બંદ નહીં હોગા જબ તક કે સૂરજ મગ્રિબ સે તુલૂઅ (રોઝે કયામત) નહીં હોતા.”**(અબૂદાવૂદ-સહીહ)

જબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને મદીનહ મુનવ્વરહ મેં અપને કદમ

ખૂબ જમા લિએ તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો બકિયહ અહ્કામ વ શરાઇએ ઇસ્લામ મષલન ઝકાત, રોઝહ, હજ્જ, અઝાન, જિહાદ, અમ્ર બિલ્ મઅ્રૂફ ઔર નહી અનીલ મુન્કર કા હુક્મ દિયા ગયા ઔર ઇન ઉમૂર પર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને દસ બરસ ગુઝારે તબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને વફાત પાઇ મગર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા દીન કયામત તક બાકી રહેગા.

દીને ઇસ્લામ ઔર શરીઅતે મુહમ્મદિયહ કા ખુલાસા

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા દીન (મુખ્તસર મગર જામિઅ વ માનિઅ ખુલાસહ) યે હૈ :

ભલાઇ કા કોઇ એસા કામ નહીં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ઉમ્મત કો ઉસકી ઇત્તિલાઅ ન કી હો ઔર બુરાઇ કા કોઇ કામ એસા નહીં કે જિસ સે ઉમ્મત કો મુતનબ્બહ ન કિયા હો.

જિસ ભલાઇ કી તરફ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને રહ્નુમાઇ ફરમાઇ હૈ, વહ તૌહીદે બારી તઆલા ઔર હર વહ કામ હૈ જિસે અલ્લાહતઆલા પસંદ કરતા હૈ ઔર જો ઉસકી રિઝા કે હુસૂલ કા ઝરીઅહ હૈ. ઔર જિસ બુરાઇ સે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને રોકા ઔર મુતનબ્બહ કિયા વહ શિર્ક ઔર હર વહ કામ હૈ જિસે અલ્લાહતઆલા નાપસંદ કરતા હૈ ઔર બુરા સમજતા હૈ.

અલ્લાહતઆલાને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો પૂરી ઇન્સાનિયત (તમામ લોગોં) કી તરફ મબઊષ કિયા ઔર હર દો આલમ જિન્ન વ ઇન્સ પર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી ઇતાઅત વ ફર્માંબર્દારી ફર્ઝ કરાર દી હૈ, ઇસ બાત કી દલીલ યે ઇશાદિ બારી તઆલા હૈ : **''(અય મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) આપ કેહ દીજિએ અય ઇન્સાનોં ! મૈં તુમ સબ (ઇન્સાનોં) કી તરફ અલ્લાહ કા પયગમ્બર હૂં.''** (સૂરતુલ આઅ્રાફ આયત- ૧૫૮)

અલ્લાહતઆલાને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર દીને ઇસ્લામ કી તક્મીલ કી (દીન વ દુનિયા કે તમામ મસાઇલ કા હલ પેશ કિયા ઔર ઉસ મેં કિસી કિસ્મ કી કોઇ તિશનગી ઔર કમી બાકી નહીં છોડી) જિસકી દલીલ યે ફર્માને ઇલાહી હૈ : **''આજ મૈંને તુમ્હારે દીન કો તુમ્હારે લિએ મુકમ્મિલ કર દિયા હૈ ઔર અપની નિઅ્મત તુમ પર તમામ કર દી હૈ ઔર તુમ્હારે લિએ ઇસ્લામ કો તુમ્હારે દીન કી હૈષીયત સે કુબૂલ કર લિયા હૈ.''** (સૂરતુલ માઇદહ આયત- ૩)

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કે ઇસ દુનિયા સે વફાત પા જાને કી દલીલ કુર્આને પાક મેં અલ્લાહતઆલા કા યે ઇર્શાદ હૈ : **''અય નબી ! (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) આપ કો ભી મરના હૈ ઔર ઇન લોગોં કો ભી**

મરના હૈ, આખિર કાર કયામત કે રોઝ તુમ સબ અપને રબ કે હુઝૂર અપના-અપના મુકદ્દમા પેશ કરોગે.'' (સૂરતુલ ઝુમર આયત-૩૦,૩૧)

તમામ લોગ મરને કે બઅદ (રોઝે મહ્શર જઝા વ સઝા કે લિએ) દોબારહ ઉઠાએ જાએંગે, જિસકી દલીલ યે ઇશદિ ઇલાહી હૈ : **''ઈસી ઝમીન સે હમને તુમકો પૈદા કિયા હૈ ઔર ઈસી મેં હમ તુમ્હેં વાપસ લે જાએંગે ઔર ઈસી સે તુમકો દોબારહ નિકાલેંગે.''** (સૂરતુલ તાહા આયત- ૫૫)

ઔર યે ઇશદિ રબ્બાની ભી બઅ્ષ બાઅદુલ મૌત કી દલીલે કાતિઅ હૈ : **''ઔર અલ્લાહને તુમકો ઝમીન સે ખાસ તૌર સે પૈદા કિયા ફિર વહ તુમ્હેં ઈસી ઝમીન મેં વાપસ લે જાએગા ઔર (કયામત કે રોઝ ફિર ઈસી ઝમીન સે) તુમકો યકાયક નિકાલ ખડા કરેગા.''** (સૂરતુલ નૂહ આયત- ૧૭, ૧૮)

દોબારા ઉઠાએ જાને કે બઅદ લોગોં સે હિસાબ કિતાબ લિયા જાએગા ઔર ઉનકે અઅ્માલ (હસનહ વ સય્યિઅહ) કે મુતાબિક ઉન્હેં જઝા વ સઝા દી જાએગી, જિસકી દલીલ યે ફર્માને બારી તઆલા હૈ : **''ઔર ઝમીન ઔર આસ્માનોં કી હર ચીઝ કા માલિક અલ્લાહ હી હૈ તાકે અલ્લાહ બુરાઈ કરને વાલોં કો ઉનકે અમલ કા બદલા દે ઔર ઉન લોગોં કો અચ્છી જઝા સે નવાઝે જિન્હોંને નેક રવૈયા ઇખ્તિયાર કિયા હૈ.''** (સૂરતુલ નજ્મ આયત- ૩૧)

જિસને (બઅ્ષ બઅદુલ મૌત) મરને કે બઅદ દોબારહ ઉઠાએ જાને કા ઇન્કાર કિયા વહ કાફિર હો ગયા જિસકી દલીલ યે ઇશદિ રબ્બાની હૈ : **''કાફિરોંને બડે દઅ્વે સે કહા હૈ કે વહ મરને કે બઅદ દોબારહ હર્ગિઝ નહીં ઉઠાએ જાએંગે, ઉનસે કહો નહીં મેરે રબ કી કસમ તુમ ઝરૂર ઉઠાએ જાઓગે ફિર ઝરૂર તુમ્હેં બતાયા જાએગા કે તુમને (દુનિયા મેં) કયા કુછ કિયા હૈ ઔર ઐસા કરના અલ્લાહ કે લિએ બહુત આસાન હૈ.''** (સૂરતુલ તગાબુન આયત - ૭)

અલ્લાહતઆલાને તમામ રસૂલોં કો (નઇમે જન્નત કી) બશારત દેને ઔર (અઝાબે જહન્નમ) સે ડરાનેવાલે બના કર ભેજા થા, જિસકી દલીલ યે ફર્માને ઇલાહી હૈ : **''યે સારે રસૂલ ખુશખબરી દેનેવાલે ઔર ડરાનેવાલે બના કર ભેજે ગયે થે તાકે ઇનકો મબઊષ કર દેને કે બઅદ લોગોં કે પાસ અલ્લાહ કે મુકાબલે મેં કોઈ ઉઝર બાકી ન રહે.''** (સૂરતુલ નિસા આયત - ૧૬૫)

રસૂલોં મેં સે સબ સે પેહલે રસૂલ હઝરત નૂહ અલૈહિસ્સલામ ઔર સબ સે આખરી રસૂલ હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ હૈં ઔર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ખાતમુન્નબીય્યીન હૈં, હઝરત નૂહ અલૈહિસ્સલામ કે પેહલે રસૂલ (ન કે પેહલે નબી) હોને કી દલીલ યે ઇશદિ ઇલાહી હૈ : **''અય નબી ! સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ હમને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી તરફ ઈસી તરહ વહી ભેજી હૈ જિસ તરહ નૂહ (અલૈહિસ્સલામ) ઔર ઉનકે બઅદ કે પયગમ્બરોં કી તરફ ભેજી થી.''** (સૂરતુલ નિસાઅ આયત - ૧૬૩)

હર ઉમ્મત કી તરફ અલ્લાહતઆલાને હઝરત નૂહ અલૈહિસ્સલામ સે લેકર હઝરત મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ તક રસૂલ ભેજે હૈં જો અપને ઉમ્મતિયોં કો અલ્લાહતઆલા કી ઇબાદત કા હુક્મ દેતે ઔર ''તાગૂત'' કી ઇબાદત સે મનઅ કરતે ચલે આએ હૈં, જિસકી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ :

''હમને હર ઉમ્મત મેં એક રસૂલ ભેજ દિયા ઔર ઉસકે ઝરીએ સબ કો ખબરદાર કર દિયા કે 'અલ્લાહ' કી બંદગી કરો ઔર 'તાગૂત' કી બંદગી સે બચો.''(સૂરતુલ નહ્લ આયત - ૩૬)

અલ્લાહતઆલાને તમામ બંદોં (જિન્ન વ ઇન્સ) પર ''તાગૂત'' કા ઇન્કાર વ કુફ્ર ઔર અલ્લાહ પર ઇમાન લાના ફર્ઝ કરાર દિયા હૈ, ઇમામ ઇબ્ને કૈય્યીમ રહ્મતુલ્લાહ અલૈહિ ''તાગૂત'' કી તઅ્રીફ બયાન કરતે હૂએ કેહતે હૈં :

''જિસ કિસી ભી બાતિલ મઅ્બૂદ (જિસ ગૈરુલ્લાહ કી ઇબાદત કી જાએ) યા મત્બૂઅ (જિસ કી ઐસે ઉમૂર મેં ઇત્તબાઅ કી જાએ જિન મેં અલ્લાહતઆલા કી મઅ્સિયત હો) યા મુતાઅ (જિસ કી ઇતાઅત ઉમૂરે હિલ્લત વ હુર્મત મેં ઇસ તરહ કી જાએ કે જિસ મેં ફરામીને ઇલાહી કી મુખાલિફત હો) કી વજહ સે બંદા અપની હુદૂદે બંદગી (ખાલિસ ઇબાદતે ઇલાહી) સે તજાવુઝ કર જાએ વહી ચીઝ ''તાગૂત'' હૈ ઔર તાગૂત તો બેશુમાર હૈં મગર ઇનકે સરબર આવર્દહ પાંચ હૈં :

(૧) ઇબલીસે લઇન.

(૨) ઐસા શખ્સ જિસ કી ઇબાદત કી જાએ ઔર વહ ઇસ ફેઅ્લ પર રઝામંદ હો.

(૩) જો શખ્સ લોગોં કો અપની ઇબાદત કરને કી દઅ્વત દેતા હો.

(૪) જો શખ્સ ઇલ્મે ગૈબ જાનને કા દઅ્વા કરતા હો.

(૫) જો શખ્સ અલ્લાહતઆલા કી નાઝિલ કી હૂઇ શરીઅત કે ખિલાફ ફૈસલા કરે.

ઔર ઇસ બાત કી દલીલ યે ઇશાદિ બારી તઆલા હૈ : **''દીન કે મુઆમલે મેં કોઈ ઝોર ઝબરદસ્તી નહીં હૈ કયુંકે હિદાયત યકિનન ગુમરાહી સે મુમ્તાઝ હો ચુકી હૈ, અબ જો કોઈ ''તાગુત'' કા ઇન્કાર કર કે અલ્લાહ પર ઇમાન લે આયા, ઉસને એક ઐસા મઝ્બૂત સહારા થામ લિયા જો કભી ટૂટનેવાલા નહીં હૈ ઔર અલ્લાહ સબ કુછ સુનનેવાલા ઔર જાનનેવાલા હૈ.''**

(સૂરતુલ બકરહ આયત- ૨૫૬)

યહી લા ઇલાહા ઇલ્લલ્લાહ (અલ્લાહ કે સિવા કોઇ મઅ્બૂદે બર્ હક્ક નહીં) કા સહીહ મફ્હૂમ વ મઅ્ની હૈ.

હદીષે પાક મેં રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા ઇર્શાદ હૈ : **''ઇસ દીન કી અસલ ચીઝ ''ઇસ્લામ'' હૈ ઔર ઇસ કા સુતૂન નમાઝ હૈ ઔર ઇસકા આઅ્લા તરીન મર્તબહ વ મકામ જિહાદ ફી સબીલિલ્લાહ હૈ.''**

(તબરાની કબીર, ઇસે સૂયૂતીને જામિઅસ્સગીર મેં સહીહ્ કહા હૈ ઔર ઇમામ મનાવીને અપની શરહમેં હસન કહા હૈ.) વલ્લાહુ અઅ્લમ.